

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Ляшуги Ірини Юріївни
«Науково-організаційні засади розвитку метрологічного забезпечення
України (1901 р. – початок ХХІ ст.)»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук
за спеціальністю 07.00.07 – історія науки і техніки**

Третє тисячоліття світове співтовариство розвивається в умовах глобалізації міжнародної торгівлі, історія розвитку та майбутнє якої органічно пов'язані із забезпеченням єдності та достовірності вимірювань. З давніх часів людство у своїй господарській діяльності виконувало різноманітні вимірювання маси, довжини та часу. Наукою про вимірювання та методи досягнення їх єдності та необхідної точності є метрологія. Сучасна метрологія, яка базується на досягненнях різних галузей знання, стала наукою, і визначається як «вчення про вимірювання, що приводять до еталонів». Розвиток цивілізації (освоєння людством землеробства та торгівлі) сприяв створенню доступної системи порозуміння між народами, складовою частиною якої є система мір для вимірювання маси, відстані та часу.

Актуальність теми дисертаційного дослідження в окреслених хронологічних межах визначається необхідністю доповнити вітчизняну історіографію у галузі метрологічного забезпечення з урахуванням особливостей методології наукових досліджень метрологічних осередків України. Проведення наукового аналізу історичного досвіду формування науково-організаційних засад розвитку метрологічного забезпечення має важливе якісне значення для системи освіти, науки та виробництва. Тому наукове дослідження розвитку метрологічного забезпечення є необхідним і актуальним питанням сучасного етапу досліджень у галузі історії науки і техніки. На сьогодні ще бракує робіт, що на основі узагальнення фактичного матеріалу висвітлювали б роль і місце метрологічного забезпечення України на тлі світового розвитку науки і техніки.

Кандидатська дисертація І.Ю. Ляшуги «Науково-організаційні засади розвитку метрологічного забезпечення України (1901 р. – початок ХХІ ст.)» є завершеною науковою працею, що містить результати самостійно

проведеного здобувачкою дослідження, які обґрунтовані і узагальнені на високому науковому рівні. У сукупності це дозволило успішно розв'язати конкретне наукове завдання історії техніки – здійснити цілісний історико-науковий аналіз діяльності провідних метрологічних установ України, визначити роль і місце цих унікальних науково-дослідних організаційних структур у контексті розвитку метрологічного забезпечення країни.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної праці обумовлюється дотриманням авторкою принципів історизму і об'єктивності. Дисертаційна робота І.Ю. Ляшуги побудована за концептуально-проблемним принципом та має чітку внутрішню логіку викладу матеріалу. Висновки сформульовані дисертантом аргументовані і становлять найважливіші результати дослідження. Історіографія проблематики дослідження висвітлена авторкою досить ретельно. Опрацювання низки наукових праць з історії розвитку метрологічного забезпечення, а також доробку дослідників радянської доби і науковців незалежної України дають змогу послідовно відтворити шлях розвитку науково-організаційних засад метрологічного забезпечення України. Результат цієї роботи свідчить, що дослідниками з історії науки і техніки не було проведено комплексного вивчення розвитку метрологічного забезпечення країни.

І. Ю. Ляшуга провела величезну пошукову роботу, сформувала досить репрезентативний комплекс джерел, який включає не лише опубліковані, але й архівні документи. Основний масив джерельної бази становлять матеріали центральних та обласних архівів, що є найбільш достовірним джерелом інформації: було залучено фонди Державного архіву Харківської області, Державного архіву Одеської області, Центрального державного історичного архіву України (м. Київ), Центрального Державного архіву вищих органів влади та управління України, архіву Національного наукового центру «Інститут метрології», науково-технічного архіву Інституту електродинаміки НАН України. У цілому опрацьовано 121 справу із 6 архівів, 8 фондів.

Наукова новизна дисертації полягає у тому, що на основі значного масиву джерел було створено узагальнювальне та інформаційно-насичене

дослідження діяльності провідних метрологічних інституцій та запропоновано періодизацію їх розвитку; розкрито напрями наукових метрологічних шкіл України; висвітлено значення створення унікальної еталонної бази України.

Основні положення і висновки дисертації знайшли відображення у 15 публікаціях авторки, серед них 5 наукових статей у фахових наукових виданнях, визначених Міністерством освіти і науки України, та 2 статті у зарубіжних наукових виданнях та виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, 8 публікації у збірках матеріалів наукових конференцій.

Оцінка змісту дисертаційної роботи, її завершеність.

Дисертаційна робота І.Ю. Ляшуги складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (385 позиції), а також додатків, що вже само по собі свідчить про ґрунтовність виконаного дослідження.

У вступі дисертації цілком логічно і послідовно обґрунтовано актуальність теми, а також визначено об'єкт, предмет та хронологічні межі дослідження, а також мету дослідження. Окреслені завдання рецензованого дослідження і наукова новизна отриманих дисертантом результатів сформульовані цілком ґрамотно і переконливо. Відповідно до отриманих результатів показано практичне значення і апробацію дисертаційного дослідження.

Висновки дисертації базуються на узагальненні та критичному підході до опрацювання масиву опублікованих і архівних джерел, що як раз і вимагається комплексним дослідженням у такій галузі як історія науки і техніки.

У першому розділі «Історіографія проблеми. Джерельна база та методологія дослідження» І.Ю. Ляшугою проаналізовано стан наукового розроблення проблеми, надано історіографічний огляд виявленим публікаціям, характеристику джерельної та методологічної бази наукового дослідження. До історіографії авторкою було залучено, як загальноісторичну так і спеціальну літературу, що враховує комплексний підхід до вивчення

проблеми. Джерельна база охоплює матеріали восьми фондів з шести архівів. Усього дисертанткою було опрацьовано понад 121 справу.

У другому розділі **«Організація наукових досліджень у галузі метрології в Україні (1901 р. – 1949 р.)»** велику увагу дослідниця приділила історіографічному огляду. Дисертанткою показано формування системи метрологічного забезпечення України. Проаналізовано та систематизовано перші наукові дослідження українських метрологічних установ. Зокрема, доведено, що створення Української Головної палати з мір та ваг стало першим кроком з метрологічного забезпечення України. Авторкою обгрунтовано, що власне це і стало передумовою розвитку фундаментальних наукових досліджень та створення розгалуженої мережі метрологічних осередків.

У третьому розділі **«Становлення державної системи метрологічної служби України (1950 р. – 1990 р.)»** проаналізовано діяльність основних центрів метрологічного забезпечення та показано основні досліджувані роботи. Зокрема розвиток патентної та винахідницької, міжнародної діяльності впродовж 1950 – 1990 рр. тощо. З'ясовано роль створення державних еталонів Харківським інститутом метрології та розгортання фундаментальних прикладних досліджень.

У четвертому розділі **«Розвиток метрологічного забезпечення як основа технічного прогресу України (1991 р. – початок XXI ст.)** І.Ю. Ляшуга акцентує увагу на формуванні унікальної еталонної бази України провідними метрологічними інституціями. Доведено, що роль Державної програми створення еталонної бази України позитивно сприяла появі актуальних наукових розробок. Показано формування метрологічної наукової школи провідними вченими-метрологами. Слід підкреслити, що в дисертаційному дослідженні дисертанткою узагальнено здобутки наукових колективів у галузі метрології, визначено теоретичний рівень доробку наукової метрологічної школи України і окреслено напрями її розвитку наукової метрологічної школи України.

Загальні висновки виважені та обгрунтовані, вони повністю розкривають результати дисертаційного дослідження, окреслюють авторське

розуміння сутності заявленої теми дослідження. Автореферат ідентичний за змістом з основними положеннями дисертації, достатньо повно відображає основні її наукові результати, отримані здобувачкою та відповідають вимогам ДАК Міністерства освіти і науки України.

Зауваження та дискусійні положення. У цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу І.Ю. Ляшуги, її актуальність, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, вибір методологічних підходів, історіографічної та джерельної бази варто зазначити, що проаналізоване дисертаційне дослідження та його висновки містять деякі дискусійні положення. Висловимо наші зауваження:

– на наш погляд, незважаючи на те, що в роботі достатньо висвітлено розвиток та становлення провідних установ України, але більше уваги приділено Харківському метрологічному центру.

– у розділі II дисертанткою запропоновано періодизацію розвитку метрологічного забезпечення України, який, на її думку, складався з 4 етапів, становлення та передумови зародження метрологічного забезпечення України, але ці положення не було висвітлено у висновках та додатках.

– доробок дисертантки щодо становлення та розвитку метрологічної наукової школи України, яка сформувалася в часи незалежності України слід вважати позитивною характеристикою, роботи, але враховуючи значну кількість наукових напрямів у галузі метрологічного забезпечення, бажано було б створити узагальнюючу таблицю здобутків української наукової метрологічної школи України.

– додатки є інформаційно-наповненими, містять фотодокументи музеїв, але бажано було б ширше показати еталонну базу України, еталонні устаткування.

Але висловлені вище зауваження не знижують загальної позитивної оцінки представленої роботи, а побажання носять рекомендаційний характер.

Загальний висновок про дисертаційну роботу, її відповідність встановленим вимогам ДАК Міністерства освіти і науки України. Дисертація Ляшуги Ірини Юріївни є самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, яке виконане на належному науково-теоретичному

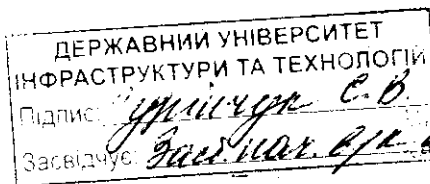
рівні. Одержані в роботі науково обґрунтовані результати в сукупності забезпечують вирішення наукового завдання – комплексне вивчення становлення та розвитку метрологічного забезпечення України.

За змістовим наповненням, структурою, новизною, важливістю і глибиною наукових розробок дисертаційна робота Ляшуги Ірини Юріївни «Науково-організаційні засади розвитку метрологічного забезпечення України (1901 р. – початок ХХІ ст.)» відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, паспорту спеціальності – історія науки і техніки, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата історичних наук зі спеціальності 07.00.07 – історія науки і техніки.

Офіційний опонент:

доцент, кандидат історичних наук, доцент
кафедри «Іноземні мови за професійним спрямуванням»
Державного університету
інфраструктури та технологій

С.В. Гурінчук

Підпис: Гурінчук С.В.
Засвідчує: Гурінчук С.В.